նամաները, և մանաւանդ Գ. Արծրունու առաջնորդող յօդուածը: «Եթե պէտք է շարունակել» վերնագրով, նոյն 100-դ համարում):

Ժողովուրդը անասուններ չունի գնային վարելու. ոմանք կոտորվել են ձմերային սառնամանիքից, և ոմանց ծախել է կամ կերել. սերմացու ցորեն չունի ցանելու, և ո՛չ փող իր հարկաւոր պիտոյքները լցուցանելու. մասնաժողովների մօտ էլ շատ քիչ փող է գտնւում, և դժբաղդաբար նուիրատուութիւններն էլ քչացան և համարեա վերջանալու վրա են: Ուրեմն ի՞նչ անէ Թշուառ Հայն. նա իր յոյսը դրել է մեր Ռուսաստանի հաւերի վրա. նա իր արտասուալից աչքերով մեզ է նայում և ասում է. «Եմ սիրելի Ռուսաստանցի եղբայրներ, ինձ շատ բարերարութիւններ արեցիք, իմ կեանքը դուք ազատեցիք սովից (թէև շատերը սովամահ եղան), և ձմերային սառնամանիքից հասցրիք մինչև այսօրվայ ամարային, բնութեան գեղեցիկ օրերը: Այսօր բնութիւնը հաշտվել է ինձ հետ. ձիւնը վերացրել է գաշտերից, ցանքի ժամանակ է, իսկ ես ո՛չ անասուններ ունեմ գնային վարելու, ոչ սերմ ունեմ ցանելու, և ոչ փող, իմ հարկաւոր պիտոյքները լցուցանելու. ուրեմն խնդրում եմ ձեզ, սիրելի եղբայրներս, գնէք այս ամառ օգնեցէք ինձ, որպէս զի ապագայում, էլ ձեզ նեղութիւն չը պատճառեմ, և ինձ համար կարօտ դառնամ մի կոր հաց գտնել. իմ պիտոյքներ լրացրէք դուք, և ես ձեր արած բարերարութիւնները բիւրապատիկ կը վերադարձնեմ ձեզ: Ես երբէք չեմ մոռանայ ձեր արած բարերարութիւնները: Ես պահպան եմ Հայաստանի—այն երկրի, որի սիրոյ համար դարերի ընթացքում կրում եմ ամենայն չարչարանքներ, և որին լարված նայում է մի քանի միլիոնաւոր Հայ ազգը: Ես պահպան եմ մեր նախնեաց գերեզմանների և այն անմահ սուրբ ոսկերքների, որոնց օրինակին հետեւելով չեմ կարողանում թողնել և ուրիշին յանձնել իմ նուիրական հայրենիքը, մինչև անգամ այսպիսի ձգնաժամերիս մէջ: Ես հսկում եմ մեր ազգային այն աւերակների և յիշատակների վրա, որոնց եկող տարի հնագիտական ժողովում պէտք է բարձրանայ և փայլէ հայութեան անունը և պատիւը գիտական աշխարհի առաջ: Բարբարոսի լծի տակ տանջվում եմ, և նրա սրի տակ թափում եմ իմ արիւնը հայրենեաց հողի վրա, բայց դարձեալ չեմ կարողանում հեռանալ. դարձեալ պէտք է պահպանեմ հայութեան հայրենիքը: Ես իմ գերեզմանը ընտրել եմ այն հողի վրա, ուր եղել է հայութեան նախնի օրորոցը:

Ահա, ամեն դատանութեանց պատճառող սիրելի՛ հայեր, այսպիսի սրտամարմար խօսքերով դիմում է մեզ Հայաստանցի հայը, և օգնութիւն է խնդրում.... ի՞նչ պատասխանենք, կամ ի՞նչ անենք...:—Դիմենք էջմիածնին և խնդրենք հայի թարգման դառնալ նրա առաջ. յայտնենք նրան սրա ցաւալի դրութիւնը... բայց ի՞նչ իրաւունքով, երբ Հայաստանցի հայը ասում է: «Ես այլ ևս չեմ կարող յուսալ էջմիածնից. նա ինձ այն օգնութիւնը չարաւ, ինչ որ կարող էր և ինչ որ պարտաւոր էր անել. նա ինձ արիւնաքամ բրքինքով է ապրում... և իմ քրտնաշատ լումաներով լցված գանձարանը, և իմ աշխատասէր ձեռքերով լցված ամբարները փակել է այսօր իմ առաջ. նա գլանում է այսօր ինձ մի կոր հաց տալ, կինս և որդիքս սովից կոտորվում են.... Ես այստեղ էլ չեմ կարող այնքան հաւատ ընծայել էջմիածնին: Նա մեզ քարոզում է, թէ նեղացածներին օգնեցէ՛ք, իսկ ինքը այսօր, ինձ, հացի տեղ քար է տալիս և ձկան տեղ օձ: Այստեղ էլ իմ գլխանը փակված կը մնայ և իմ աշխատասէր ձեռքերը դադարած էջմիածնի համար, եթէ, գնէ՛ այս ձգնաժամիս մէջ իր օգնութեան ձեռքը չի կարկառի գէպի ինձ: Ես այստեղ էլ լաւ եմ ճանաչում իմ բարի ու վատ կամեցողներին: Ի սէր Աստուծոյ, ի սէր հայրենեաց, ի սէր ազգի, և գնէ՛ ի սէր անձի, էլ այժ չունեմ խօսելու, մի կոր հաց...» Ահա՛ մի գաղափար, որ ստացել է նեղացած հայը այս ձգնաժամիս մէջ, էջմիածնի վերաբերութեամբ:

Գնէ՛ այժմ հասկանայ էջմիածինը իր պարտաւորութիւնները, և օգնութեան ձեռք կարկառի սոխատանջ հային. նա եթէ կամենայ աւելի հեշտութեամբ կարող է օգնել նրան, քան թէ մի ուրիշ որ և է անձ: Բաւական է որքան մեռց անուշպիրը... այժմ ժամանակ է գործելու. ընդհանուր հայութիւնը վտանգի է ենթարկած. եթէ չի օգնի, կը վնասվի, նրա զանձարանը և ամբարները շուտով կը դատարկվին, և ո՛վ պէտք է լցնի, եթէ ոչ այժմեան նեղացած հայը, որը կարօտ է այսօր իր քրտինքով պահված էջմիածնի օգնութեանը:

Եթէ ազգի այս ներկայ ձգնաժամիս մէջ էլ անուշպիրը մեռց էջմիածինը, նա թող այլ ևս չը կարողանայ այստեղից իր համար ժողովրդից մի որ և է օգնութիւն խնդրելու:

Մի հայ լրագիր—«Մշակը» ազգի այս ներկայ ձգնաժամիս մէջ, կարողացաւ և կարգանում է անել այն, որը տարիների ընթացքում չէ կարող անգամ երագել էջմիածինը, եթէ այսպէս շարունակի: «Մշակը» հայրենեաց մութը հորիզոնի վրա կարողանում է ցոլացնել այն լոյսը, որը էջմիածինը չէ կարող անգամ իր երևակայութեան մէջ պատկերացնել, իր այսպիսի թմբլից շարժումով: Մրով բանիս, «Մշակը» գործում է այն, ինչ որ պէտք է գործէր էջմիածինը, բայց չէ գործում. և մենք խորհուրդ կը տանք էջմիածնին, իբրև նրա բարի կամեցող, որ շուտով իր ուշադրութիւնը դարձնէ հայութեան ներկայ վիճակի վրա, և գործ դնէ օգնութեան միջոցներ, որոնց յետադիմը վատ հետեւանքներ կարող են բերել նոյն իսկ իրան, և հայութիւնը այլ ևս չի նայի նորան այնպէս, ինչպէս նայել է մինչև այսօր: «Հօրեղբա՛ր ձեր գութ գիտէ՛ք»: Թողնենք էջմիածինը իր խոցի գաղտոցութեանը, և դառնանք դէպի մեզ, աշխարհականներս, որոնց վրա իր վերջին յոյսը դրել է Հայաստանցի հայը:

Խնդրում ենք ձեզ և աղաչում... ո՞վ ամեն դատանութեանց պատճառող հայեր, եկէ՛ք միանանք, օգնենք մեր եղբայրակից հային, որի կեանքը թանդ արժէ մեր ընդհանրութեան համար...

Օգնենք նեղացած հային, որպէս զի գնէ՛ օրինակ վերջին մեզանից էջմիածինը: Ամեն դատանութեանց պատճառող սիրելի հայեր, հարկաւոր է ազգային ընդհանուր միութիւն. հարկաւոր է օգնութիւն միացեալ ոյժերով: Սիրելի՛ հայեր, ծերեր և երիտասարդներ, պատանիներ և մանուկներ, տիկիններ և օրիորդներ հայութիւնը մօտ է գլորման, շտապենք վերականգնելու. Հայաստանի հորիզոնը ծածկվել է խաւարով, շտապենք լուսաւորելու: Հայութիւնը մօտ է կորստի և նրա փրկարար գանձանակը բաց է «Մշակի» առաջ, շտապենք մեր նուէրները ձգելու...:

Ահա՛ մի ընդարձակ ասպարէզ, որով կարող են ցոյց տալ ամեն դատանութեան պատճառող հայերը իրանց ազգային միութիւնը. ահա՛ մի հաստատուն միջոց, որով կարող ենք ցոյց տալ մենք բոլոր հայերին, որ թէպէտ հեռացած ենք եղել մեր հայրենիքից, բայց երբէք չենք մոռացել մեր նուիրական աշխարհը և մեր թշուառ հայաստանցի եղբօրը: Վերջապէս հարկաւոր են հաստատուն միջոցներ, որոնցով կարող ենք ազատել ընդհանուր հայութիւնը այն անասելի թշուառութիւններից, որոնք հեռանալ են սկզբում մեր անուշպիրը լինելու:

Կառնոս

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մեզ գրում են ՇՈՒԼԱՎԵՐԻՑ, որ երկու ամիս առանից առաջ մի անիրաւ մարդ խանչալով խփելով նոյն գիւղի երիտասարդ Եղիշէ քահանային, ըսպանել է նրան. Հաւատացում են որ այդ սպանութեան պատճառը եղել է մի հակառակութիւն սպանողի և քահանայի մէջ, գլխաւորապէս գաղտնի առիթով:

—

Մեզ գրում են Կոդի գիւղից որ այդտեղ կայ 250 հայ ընտանիք, որոնք ունեն երկու քահանայ և մի փոքրիկ եկեղեցի, բայց չը նայելով հայերի այդքան բազմութեան, ոչ մի դպրոց չունեն. ժողովուրդը պատրաստ է տարեկան մինչև 1000 ր. նուիրել որպէս զի մի փոքրիկ դպրոց ունենայ, բայց սպասում է թեմական տեսչին, որ այցելէ գիւղը և այդ մասին կարգադրութիւն անէ, թեմական տեսչի երեսը Կոդի գիւղում, որ թիֆլիսից շատ մօտ է, դեռ այդ գիւղի բնակիչներից ոչ ոք չէ տեսել:

—

ԳՕՐԻՑ մեզ գրում են որ յունիսի 5-ին և 6-ին կատարվեցաւ տեղի երկսեռ դպրոցների մէջ աշակերտուհիների հարցաքննութիւնը. Թղթակիցը ասում է որ հարցաքննութիւնները շատ անբաւականացուցիչ էին. Ներկայ էին թեմական տեսուչը և քաղաքի առաջնորդի փոխանորդը. Աշակերտ տղաների և աղջիկների թուլութիւնը վերաբերում են հոգաբարձուների և ժողովրդի անտարբերութեանը դէպի դպրոցական գործը:

—

Լսում ենք որ ԹԻՖԼԻՍԻ հայ հոգեւորականները առհասարակ, շատ անխիղճ կերպով են վարվում իրանց սուորագրեալների հետ. Օրինակ սուրբ Սարգիս եկեղեցում նորընտրեալ նոյն տեղի քահանան մի անձնների սխալ գործեց կիրակի երեկոյեան ժամերգութեան ժամանակ, Ցիրացուն կամեցաւ, որքան հնար է, ժողովրդին անտես կերպով ուղղել սխալը, բայց քահանան փոխանակ շնորհակալ լինելու, բոլորից տեղիս վանապար-վարդապետին յիշեալ տիրացուից, զանազան բամբասանքներ նրա մասին հնարելով. Բացի որոնից նոյն եկեղեցու քահանաները «քառասունք» կոչված արդիւնքը վաղուց հաւաքել են, իսկ տիրացուներին մինչև այժմ ոչինչ կանոնաւոր մաս չեն տալիս այդ նշանաւոր զումարից: Ցիրացուները, սիրտ կոտրված եկեղեցի էլ չեն յաճախում:

—

Մեզ խնդրում են յայտնել որ Արծրունու գալերէյում գտնված պ. Ալէքսանդր Շանշանի «Տեխնիկական բիւրօյ»ի մէջ ընդունում են պատուէրներ նախաշէմներ և յատակագիծներ կազմելու, նոյնպէս ֆաբրիկաների և գործարանների կառուցման պատուէրները ամենանոր և կատարելագործված ձեւերով. Բիւրօն բերել է տալիս մեքենաներ և կանոնեցնում է նրանց, նոյնպէս յանձն է առնում Ռուսաստանից և արտասահմանից վարպետներ բերել տալու:

—

ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ, պ. Ալան Նալբանդեան ուղարկել է մեզ մի նամակ, որի մէջ յայտնում է թէ «Մշակի» 88, 96 և 97 համարներում տպված պ. Ս. Մ.-ի «Հերամապատութեան մասին» յօդուածները հեղինակը ամբողջութեամբ թարգմանել է խվերտէի գրքից «Как добывать шелк» В. Э. Иверсенъ. Նամակագիրը յանդիմանում է Ս. Մ.-ին, որ սա չէ դիտում իր յօդուածի մէջ, թէ ինչ ապրբերից է քաղել իր յօդուածների բոլոր նիւթերը. Պարոնը մի տա մի բերում է իր նամակի մէջ ռուս բրնաղրից այլ և այլ տեղեր և համեմատում է նրանց հայոց թարգմանութեան հետ. Վերջը նամակագիրը խորհուրդ է տալիս «Հայերէն գրքերի հրատարակութեան Թիֆլիսի ընկերութեանը», որ սա թարգմանել տայ խվերտէի գիրքը հասարակ և հասկանալի հայերէն լեզուով և տպա տարածի այդ գիրքը Նուխու, Ղարաբաղի, Երեանի և Աշդերկովկասեան այլ գաւառներ, որտեղ հայերը չերամապատութեամբ են պարապում:

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆՈՒՄ մեզ գրում են, որ այդտեղ եղանակը այժմ փոփոխական է լինում. Գիւղատարաբերապէս կէսօրին սաստիկ չոքեր է անում:

—

Մեզ գրում են հետեւեալը. «Այս օրերս թեմական վերատեսչի օգնականը եկաւ ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ և ընտրել տուեց մեր դպրոցի համար նոր հոգաբարձուներին և նրանց կանդիդատներին. Ընտրվեցան Արզար Օրբելի, Արաէմ Պարսխանդեկեան, Մկրտիչ քահանայ Տէր-Պարգսեանց, Բաղալ Մէլիք-Յնձաբեանց, Ակէքսանդր Տէր-Գասպարեանց և Կոստան Օհանեանց. Ցոյս ունենք որ այդ նոր հոգաբարձուները չեն նմանվի իրանց անփոյթութեան կողմից հին հոգաբարձուներին:»

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆՈՒՄ մեզ հաղորդում են հետեւեալ տեղեկութիւնները. «Մեր քաղաքի լապտերները բոլորովին չեն լուսաւորում և ժողովուրդը գիշերները ստիպված է մթնով չորել. Քաղաքիս մի քանի տեղերում անձրևի ջուրը ճանապարհ չունենալով. հաւաքվում է, կազմում է լճակներ, որոնք այդ չոքերին վարակում են օդը, սարսափելի գարշահոտութիւններ արձակելով փողոցներում. Այդ տեսակ անուշահոտ լճակներից մէկն էլ զբաղեցնում է նոյն իսկ քաղաքային այգու և փոստատան մօտ, ուրեմն քաղաքիս ամենակենտրոնական տեղում. Եւ գորա մասին հոգացող բնաւ չը կայ.»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Դէլիժանում ընկերութեանը հաղորդում են Կ. Պոլսից յունիսի 30-ից հետեւեալը. «Մինիստրների խորհուրդը այսօր քննում էր գեղարուեստի ընդհանուր գրութեան երրորդ կէսը, Հայաստանի վերաբերութեամբ. կարծում են, որ միւրեզաց մինիստրները մտադիր են ամբողջ երկրի համար իրագործել եւրոպական մասնաժողովից քննված նահանգական կանոնագրութիւնը և այդ պատճառով երեի Հայաստանի համար առանձին կանոնագրութիւն չի մշակվի. Սպասում են, որ մինիստրները այսպիսի մի պատասխանի նախագիծ կառաջարկեն ուսիթներին հաստատելու համար: Արտաքին գործերի մինիստր Աբեդդին փաշայից առաջարկած Հայաստանի մէջ մոցեների վերանորոգութիւնների նախագիծ քննութիւնը յետաձգված է.

—«Polit. Corresp.» լրագրին գրում են, որ այժմ Նովոբազարը անուանի ալբանցիների իշխանութեան տակ է. փաղաքը այնու ամենայնիւ հանգիստ է.

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻԱՁԱՅԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 յուլիսի: «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է որ Կիեվի Համալսարանի Բուռնգէ պրոֆէսորը նշանակված է Ֆինանսների մինիստրի օգնական:

ՓԱՐԻԶ, 2 յուլիսի: Այսօր կատարվեցաւ նոր դրաշխիներ բաժանելու հանդէսը: Թէ ցերկով և թէ երեկոյեան կարգ էր տիրում:

ԲԱԳՈՒԶԱ, 2 յուլիսի: Ալբանցիները յարձակվեցան էչինօգորցիների գոբի վրա Տուզալի մօտ: Էչինօգորցիները ստիպվեցան յետ քաշվել և կորցրին մի քանի սպանված մարդիկ: Էչինօգորիայի իշխանը հրամայեց իր զորքին, որքան հնար է պաշտպանողական գիրքը բռնել:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 յուլիսի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 94 ր. 25 կ., երկրորդ 92 ր. 25 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր., ներքին առաջին 5% փոխանակութեան տոմսակը արժէ 224 ր. 25 կ. երկրորդ 222 ր. 75 կ., արևելեան առաջին 91 ր. 50 կ., երկրորդ 91 ր. 25 կ., երրորդ 91 ր.25 կ., ոսկի 7 ր. 74 կ.: Ռուսաց մի բուլ Լոնդոնի վրա արժէ 25,27 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա արժէ 217 մարկ, 50 պֆ., Փարիզի վրա 268 ֆր. 25 սանտիմ: Բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ